

30.10.2020

Vaalantie 14

91700 Vaala

Puhelinvaihde (08) 5875 6000

kirjaamo@vaala.fi

Oulun kaupungin kirjaamo

Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitos

p. +358 44 703 8602

sirpa.heiskanen@ouka.fi

Vaalan kunnan lausunto Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitoksen 2021–2024 palvelutasopäätöksestä

Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitoksen johtokunta pyytää pelastustoimialueen sopijakuntien, Vaalan kunnan sekä pelastuslaitoksen henkilöstöryhmien edustajien lausuntoa Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitoksen palvelutasopäätöksen 2021–2024 luonnoksesta.

Pelastuslain (379/2011) 24 §:n mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa. Pelastustoimialueeseen kuuluvat kunnat päättää Valtioneuvosto (VN:n päätös pelastustoimen alueista 174/2002 ja 528/2020). Päätöksen mukaisesti Oulu-Koillismaan pelastustoimialueeseen kuuluu seuraavat kunnat: Hailuoto, Ii, Kempele, Kuusamo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski, Tyrnävä, Utajärvi sekä Vaala, joka siirtyy Kainuun pelastustoimen alueesta Oulu-Koillismaalle v. 2021 alusta alkaen.

Palvelutasopäätös 2021-2024

Palvelutasopäätöstä koskeva säädösohjaus ei ole muuttunut voimassa olevan palvelutasopäätöskauden aikana. Pelastuslain (379/2011) 28-29 §:n mukaan palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasopäätöksessä on selvitettävä alueella

esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Pelastustoimelle säädetty tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Pelastuslain ohella palvelutasopäätöksen laadintaa ohjaa myös SM:n ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (SM 13/2013).

Hallitusohjelmaan sisältyy tavoite, jonka mukaan pelastustoimen järjestäminen siirretään maakuntien vastuulle. Sisäministeriön pelastusosaston on kuitenkin todennut palvelutasopäätöksiä koskevassa kirjeessään (pvm. 18.12.2019, SMDno-2019-2337), että palvelutasopäätöksiä tulee laatia ja ylläpitää nykyisen pelastuslain ja nykyisten ohjeistusten pohjalta. Kirjeessä todetaan myös, että pelastustoimen nykyinen palvelutaso ja siihen liittyvä rahoitustaso asettaa lähtökohdan valmistelussa olevalle maakunnalliselle järjestelmälle. Tämän vuoksi on tärkeää, että palvelutasopäätökset päivitetään vastaamaan ajantasaisia riskiarviointiaineistoja vuoden 2020 loppuun mennessä.

Palvelutasopäätöstä 2021-2024 ja pelastuslaitoksen riskianalyysiä 2020 on valmisteltu voimassa olevien säädösten ja ohjeistuksen pohjalta. Valmistelussa on huomioitu Vaalan kunnan siirtyminen Oulu-Koillismaan pelastustoimialueeseen vuoden 2021 alusta alkaen. Valmistelussa on huomioitu myös uusimmat pelastustoimea koskevat valtakunnalliset strategiat, periaatepäätökset, selonteot ja ohjeet. Näistä merkittävimpiä ovat VN:n periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta (SM 15/2017), Pelastustoimen strategia vuoteen 2025 (SM 18/2016), Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi (SM 33/2019) sekä Suomen kansallinen riskiarvio 2018 (SM 7/2019) ja Pohjois-Pohjanmaan alueellinen riskiarvio 2018 (Oulu-Koillismaan pelastuslaitos, 2018). Palvelutasopäätös 2021-2024 vaikuttaa toteutuessaan mm. paloasemaverkkoon ja pelastustoiminnan henkilöstön päivystys- ja varallaolovalmiuteen.

Pelastustoimintaan osallistuvat henkilöstön varallaolosta esitetään palvelutason päätösluonnoksessa luovuttavan ainakin pääosin. Taustalla on varallaoloon liittyvät työaikalain tulkinnat. Varallaolosta säästyvillä rahoilla esitetään lisättäväksi paloasemien päivystysvahvuutta (arvio noin 6-7 htv). Tarkempia päätöksiä voidaan tehdä vasta lokakuun 2020 jälkeen, kun varallaolon lopettamista ja paloasemien päivystysvahvuutta ja -laajuutta koskevat neuvottelut on saatu päätökseen.

Varallaolosta luopuminen edellyttää muutoksia pelastustoiminnan johtamisjärjestelmään. Alustavana suunnitelmana on malli, jossa OKP30-päivystys (päivystävä palomestari, 24/7) säilyy ennallaan. OKP32-päivystystä laajennetaan kattamaan myös ilta-aikaa ja viikonloppuja. OKP31-päivytys/varallaolo ja OKP20-päivystys/varallaolo korvataan yhdessä Jokilaaksojen ja osin myös Kainuun pelastuslaitosten kanssa yhteistyössä järjestettävällä tilannekeskusvalmiudella ja päällikkövarallaololla tai -päivystyksellä. Myös tämän osalta tarkempia päätöksiä voidaan tehdä vasta lokakuun jälkeen.

Riskienhallinnan palveluiden osalta todetaan vähintään yhden henkilötyövuoden resurssivaje, joka on täytettävä joko pelastuslaitoksen sisäisillä järjestelyillä tai palkkaamalla lisähenkilöstöä. Vajeen aiheuttaa mm. Vaalan siirtyminen Oulu-Koillismaan pelastustoimialueeseen, päällystövarallaolo päätymisestä aiheutuvat muutokset työajassa sekä se, että pelastustoimialueen rakennusmassa ei ole vielä valvonnan piirissä siten kuin säädökset edellyttävät. Resurssivaje vaikeuttaa osaltaan myös pelastuslain edellyttämää onnettomuusuhkien seurantaan sekä pelastuslaitoksen mahdollisuuksia ottaa kantaa esim. maankäytön suunnitteluun ja muihin pelastustoimialueen hankkeisiin.

Varautumisen ja valmiussuunnittelun merkittävimpana uudistuksena on pelastustoimialueen valmiusfoorumia koskeva hanke sekä poikkeusoloissa perustettavista suojelualueista (suojelupiirit, -lohkot ja -yksiköt) ja niiden johtopaikoista luopuminen. Tulevaisuudessa palveluverkko perustuu pelastuslaitoksen ja muun julkishallinnon normaaliajan palveluverkkoon, jota täydennetään valmiustilanteen vaatimusten mukaan.

Pelastuslaitoksen tuottamaa ensihoitopalvelua ja ensivastetoimintaa koskevat linjaukset säilyvät ennallaan. Pelastuslaitos tuottaa Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (1326/2010) 40 §:n mukaista kiireellistä ensihoitopalvelua siten, kuin siitä sairaanhoitopiiriin (PPSHP) ja pelastuslaitoksen välisessä ensihoitopalvelun yhteistoimintasopimuksessa sovitaan. Ensivastetoiminta sisällytetään niiden paloasemien palveluihin, joissa palvelulle on PPSHP:n puolesta kysyntää ja joissa siihen on paloaseman henkilöstön puolesta riittävä valmius.

Vaalan kunnan lausunto

Pelastustoiminnan organisointi, resurssit ja kyky vastata alueellisiin turvallisuuden vaatimuksiin ovat ensisijaisen tärkeitä ihmisten turvallisuuden ylläpitämiseksi. Pelastustoiminnan näkyminen kunta- ja kylätasolla on merkittävä tekijä tästä näkökulmasta.

Palvelutasopäätöksen riskitasoon Vaalan kunnan osalta vaikuttavat erityisesti maantieteellisesti laajan kunnan pitkät etäisyydet, Oulujärven laaja Niskanselkä, Manamansalon saari, herkäät pohjavesialueet, teollisuuden tuomat riskit, uusi valmistuva vankila sekä Vaalan logistinen asema VT22:n ja rautatien varressa.

Vaalan kunnan alueella pelastuslaitoksen varallaolojärjestelmä on turvannut pelastustoimen kohtuullisen ja hyväksyttävän vasteajan säilymisen. Pitkien etäisyyksien ja Oulujärven ympäristön vuoksi heikennyksiä palvelutasoon, henkilöstön saatavuuteen tai läsnäoloon ei työaikamuutoksista huolimatta ole mahdollisuuksia tehdä. Vaalassa toimii 10–12 henkilöä sivutoimisena palohenkilönä. Reagointikyky hälytyksiin ja lähtövalmius on ollut hyvä sivutoimisen henkilöstön ansiosta.

Palvelutasopäätöksessä esitetään, että pelastustoiminnan henkilöstön varallaolosta luovutaan ainakin pääosin liittyen varallaoloon tehtyihin työaikalain tulkintoihin. Palvelutasoluonnoksen esitys varallaolojärjestelmän purkamisesta vaarantaa Vaalan kaltaisten pienten kuntien turvallisuustasoa merkittävästi. Neuvottelut korvaavasta järjestelmästä ovat kesken, eikä lausuttavana olevan palvelutasopäätösluonnoksen yhteydessä ole mahdollisuutta lausua korvaavasta järjestelmästä, kun tarkempaa päätösesitystä ei vielä ole.

Palvelutasopäätösluonnoksessa esitetyillä päivystysvahvuuden lisäämisillä ei käytännössä pystytä kokonaan korvaamaan varallaolohenkilöstöä. Hälytystehtäviin lähtevä henkilöstö koostuu myös jatkossa Vaalassa niin päivystysvalmiudessa olevista virkahenkilöistä kuin sivutoimenaan pelastustoimintaan osallistuvista vapaaehtoisista.

Ympäröivät pelastuslaitokset, kuten Jokilaakso, Kainuu, Lappi, ja Keski- ja Etelä-Pohjanmaa ovat käyttämässä ensi vuonna varallaoloa edelleen. Vaalan kunta esittää, että varallaolojärjestelmän korvaava järjestelmä tulisi olla valmiiksi suunniteltu ennen käytössä olevan järjestelmän purkamista.

Myös muutokseen liittyvä huolellinen vaikutusten arviointi tulee olla tehtynä kuntakohtaisesti turvallisuuden ja talouden näkökulmista. Tämä valmistelu vaatii aikaa, ja näin ollen varallaolojärjestelmän

purkamiseen liittyvän päätöksen tekemistä kannattaa siirtää tähän valmisteluun tarvittavan ajan verran. Neuvotteluratkaisuun korvaavasta järjestelmästä on pelastuslaitoksen alueella päästävä, tai vaihtoehtoisesti lykättävä varallaolojärjestelmästä luopumisen ajankohtaa myöhemmäksi.

Nykyinen palvelutaso Vaalan kunnan osalta on tyydyttävä. Vaalan paloasema on luokiteltu palvelutasopäätösluonnoksessa päiväpaloasemat-luokkaan. Vaalan paloasemalla toimii ensihoidon/ambulanssin tukikohta. Vaalan kunta pitää tärkeänä, että paloaseman toiminta säilyy päiväpaloasemana, jolloin sopimuspalohenkilöiden toiminnan aktivointi, harjoitusten suunnittelu ja kaluston kunnossapidon taso on turvattu.

Varallaolojärjestelmän korvaavan järjestelmän ollessa ratkaisematta epäselväksi jää tarkka palvelutason kuvaus siitä, mitä kunnat saavat maksuosuuttaan vastaan. Vaalan kunta korostaa, ettei kunnalla ei ole nykyisessä taloudellisessa tilanteessa mahdollisuutta nykytilanteessa lisätä pelastustoimen rahoitusta nykytasosta, oli varallaolojärjestelmän korvaava ratkaisu sitten mikä tahansa.

Vaalan paloasemaa koskevat kiinteistö- ja kalustoinvestoinnit ovat jääneet odottamaan pelastustoimen aluevaihdoista. Kalusto on osittain vanhentunutta ja on uusinnan tarpeessa. Kiinteistön osalta kunta on valmis valmistelemaan perusparannushanketta uuden palvelutasopäätöksen edellyttämien tilantarpeiden mukaisesti.

Miira Raiskila
Kunnanjohtaja
Vaalan kunta

0400 855 920
miira.raiskila@vaala.fi